

The NAVigator

Unge funksjonshemmedes tips til godt ungdomsarbeid i NAV

Takk til

DRAMMEN KOMMUNE

I Drammen startet de, etter eget vedtak i bystyret, et eget ungdomsprosjekt kalt «P1824». Prosjektet har hatt som mål å redusere antall unge sosialhjelpøkere med spesielt fokus på ungdom mellom 18 og 25 år.

NAV BÆRUM

I 2011 startet Bærum et ungdomsprosjekt kalt FRAM hvor målgruppen er ungdom mellom 18 og 15 år som har falt utenfor, ikke bare skole og arbeidsliv, men også utenfor NAV-tiltak. De har også stort fokus på ungdom utenfor prosjektgruppen og har etablert et solid team som kun jobber med ungdomsbrukere.

NAV NAMSOS

Namsos har vært en del av en ungdomssatsning i Midtre Namdal kalt «Vi bærre gjær det!». Denne satsningen har hatt fokus på å la ungdom bruke sine talent og ressurser i arbeidspraksis og trening innenfor kultur, og har som mål at ungdom gjennom kombinasjon av arbeidsretta tiltak og opplæring kvalifiseres og motiveres for arbeidsliv og skole.

NAV MOLDE

I Molde startet de i 2010 et prosjekt der de har hatt fokus på ungdom fra 16 år og oppover som er i ferd med å falle utenfor skole og arbeidsliv. De har blant annet hatt som mål å bidra til god oppfølging, tett samarbeid med oppfølgingstjenesten, samt at brukerne skal ut i ordinær jobb og arbeidspraksis.

NAV VÅLER/ÅSNES/GRUE

I kommunene Våler, Åsnes og Grue hadde de frem til 2011 et prosjekt kalt Ungdomssatsningen i Solør. Prosjektet hadde fokus på ungdom mellom 16 og 25 år som hadde falt ut eller stod i fare for å falle utenfor skole og arbeid, og hadde blant annet som mål å samordne tjenestetilbudet på tvers av kommunene. For å sørge for god oppfølging har NAV her samarbeidet tett med bl.a. OT, videregående skole og arbeidsgivere.

UNGDOMSKONTORET I SUND

Ungdomskontoret i Sund er et prosjekt som startet i 2010, der en har etablert et eget ungdomskontor der flere tjenester knyttet til ungdom samarbeider om å holde åpent. Kontoret inkluderer blant annet veileder fra NAV, rådgiver fra videregående skole, helsesøster og kultur-etaten.

for gode møter og samtaler!

Innledning

I den grad det i dag prates om ungdom og NAV er det gjerne med et negativt fortegn. Ungdom beskrives gjerne som en problemgruppe som ikke tar ansvar for egen situasjon og som velger de lette løsningsene. De siste årenes debatt om såkalt «Naving» er et eksempel på dette. På samme tid fremstilles også NAV-kontorene som inkompetente og vanskelige, og historiene som preger media er i stor grad negative og viser eksempler på at NAV ikke strekker til.

Ungdom er en viktig ressurs i dagens samfunn, og de som er tilknyttet NAV er ikke noe unntak. Det er imidlertid ofte et behov for å møte ungdom på en annen måte enn eldre mennesker med mer erfaring. Ungdommers livssituasjon, erfaringer og selvbylde må tas i betraktning. Som ung har en gjerne liten kunnskap om egne rettigheter og mangler erfaring med å forholde seg til offentlig forvaltning. Manglende bistand og oppfølging kan utgjøre forskjellen på noen måneder borte fra skole og jobb til å havne utenfor på lang sikt. For unge er det avgjørende å få et godt møte med NAV, en god dialog og å komme raskt i gang med gode og relevante tiltak. I dette heftet har Unge funksjonshemmede funnet fram til en rekke eksempler på tiltak og ordninger fra ulike NAV-kontor der det gjøres en ekstraordinær innsats og som er med på å sikre et godt møte mellom NAV og ungdom. Vi håper at vi med dette kan være med på å bidra til å gi feltet politisk fokus og å inspirere til en styrket ungdomssatsning i alle landets NAV-kontor.

UNGDOM ELLER FUNKSJONSHEMMET?

Unge funksjonshemmede har i dette prosjektet valgt å fokusere på ungdom som en gruppe i stedet for å fokusere kun på de som er funksjonshemmet. Ikke fordi all ungdom er like, men fordi vi mener at det å være ungdom i møte med NAV er en egen barriere som må tas seriøst. Det er også viktig at funksjonshemmet ungdom ses på som

Ivar (60) ble hjemløs etter NAV-tabbe

Ble uteligger da NAV sluttet å betale ham uføretrygd.

NAV gjør folk syke

NAV: Et mangehodet monster

Avmakt i møtet med NAV

Nav rotet bort søknaden - sendte Ragnhild bakerst i køa

Over 5.000 klager på Nav i fjor

NAV glemmer fattige barn

Rot og ansvarsløshet i Nav

May-Linn Bentzen fikk sensitive papirer fra NAV ved en feil

Skjønnte fort at NAV hadde gjort en alvorlig tabbe. Nå legger etaten seg flat og varsler nye endringer.

ungdom, ikke bare funksjonshemmet. I dette heftet er derfor de fleste tiltak vi har sett på knyttet til all ungdom, ikke bare de funksjonshemmede, men siden funksjonshemmet ungdom møter mange ekstra barrierer i møte med arbeidslivet vil tiltakene være ekstra viktige for denne gruppen.

ANBEFALINGER FOR GODT UNGDOMSARBEID

Unge funksjonshemmede har gjennom dette prosjektet fått mulighet til å besøke en rekke steder i Norge der NAV er med på å gjennomføre egne ungdomssatsninger. Disse møtene har sammen med erfaringer fra våre medlemmer bidratt til våre anbefalinger for å få til et godt ungdomsarbeid på NAV-kontorene:

- Høy prioritering og forankring av ungdomsarbeidet:.....side **7**
- Spesialkompetanse på ungdom: **9**
- Oppsøkende virksomhet og samhandling:..... **11**
- God relasjon til veileder: **12**
- Kort reaksjonstid i NAV: **12**
- Tett individuell oppfølging:..... **13**
- Trygge og ikke-stigmatiserende treffpunkt: **14**
- Tilpassing og kombinasjon av tiltak, arbeid, utdanning og behandling.... **16**
- Kvalifiserende tiltak: **16**
- Riktige bedrifter og praksisplasser: **18**
- Nasjonal satsning og prioritering!:..... **19**

De anbefalte punktene er tiltak som i all hovedsak allerede har vært prøvd ut i ulike NAV-kontor gjennom prosjekter og prøveordninger. Noen av disse prosjektene er avsluttet og nye er startet opp andre steder. Unge funksjonshemmedes ønske er at det skal gjøres mer av slikt arbeid, og at det skal gjøres med et permanent og langsiktig fokus fremfor prosjektbaserte og midlertidige ordninger.

Unge funksjonshemmede
Høsten 2013
Oppdatert februar 2017

God lesing!

1. PRIORITERING OG FORANKRING!

Det er vanskelig å drive et godt ungdomsarbeid når en stadig må bruke tid og krefter på å finne nye måter å sikre at arbeidet i det hele tatt skal overleve økonomisk. Det er urimelig at en ungdomssatsning settes opp mot aldershjems plasser når kommunebudsjettet skal vedtas. For å kunne drive godt ungdomsarbeid kreves det politisk vilje, at arbeidet blir prioritert og at ressurser gjøres tilgjengelig. Ungdomssatsningen må derfor forankres og prioriteres gjennom så mange instanser som mulig, både i kommunestyret og på det enkelte NAV-kontor. Gjør ungdomsarbeid til en prioritet og til en satsning alle føler eierskap og ansvar for!

Mangel på forankring høyere opp i systemet har også vist seg å være svært uheldig for fremdriften for ungdomsarbeidet. De som driver satsningen blir sittende på «sin egen tue», mens administrasjonen i kommune/fylke vet lite eller ingenting om aktiviteten og har lite eierskap til satsningen.

*I **Drammen** blir det at ungdomssatsningen er forankret i bystyret trukket fram som helt avgjørende for gode resultater:*

«Det er et av kjennetegnene ved P1824 og også et av suksesskriteriene, det at vi fikk til det, den veldig topp-tunge forankringen. At det ble et rådmanns- eller bystyre-initiert prosjekt.»

– rådgiver, Drammen kommune

*Ungdomssatsningen i **Solør** trekker også frem at politisk vilje har vært avgjørende for deres satsning, og konkluderer i sin rapport med at mangel på høyere forankring kan være uheldig for satsningers fremdrift og resultater.*

NAV-skogen

Oversikten

Støtten

Tiltaket

Ungdomskilden

Kunnskapsbanken

Innsikten

2. SPESIALKOMPETANSE PÅ UNGDOM

Det er viktig at de som jobber med ungdom har kompetanse på feltet. Det er viktig at de ikke bare har god oversikt over hvilke tiltak og støt-teordninger som finnes i NAV-systemet, men at de også har innsikt i ungdomsproblematikk, nærmiljø og andre relevante faktorer som spiller inn i ungdoms liv. Fordi ungdom er i en særegen livssituasjon, kreves det også en annen tilnærming.

Ved å opprette egne team internt i NAV-kontoret som kun jobber med ungdom, vil en kunne sikre avgjørende spesialkompetanse og et helhetlig, samordnet og effektivt arbeid.

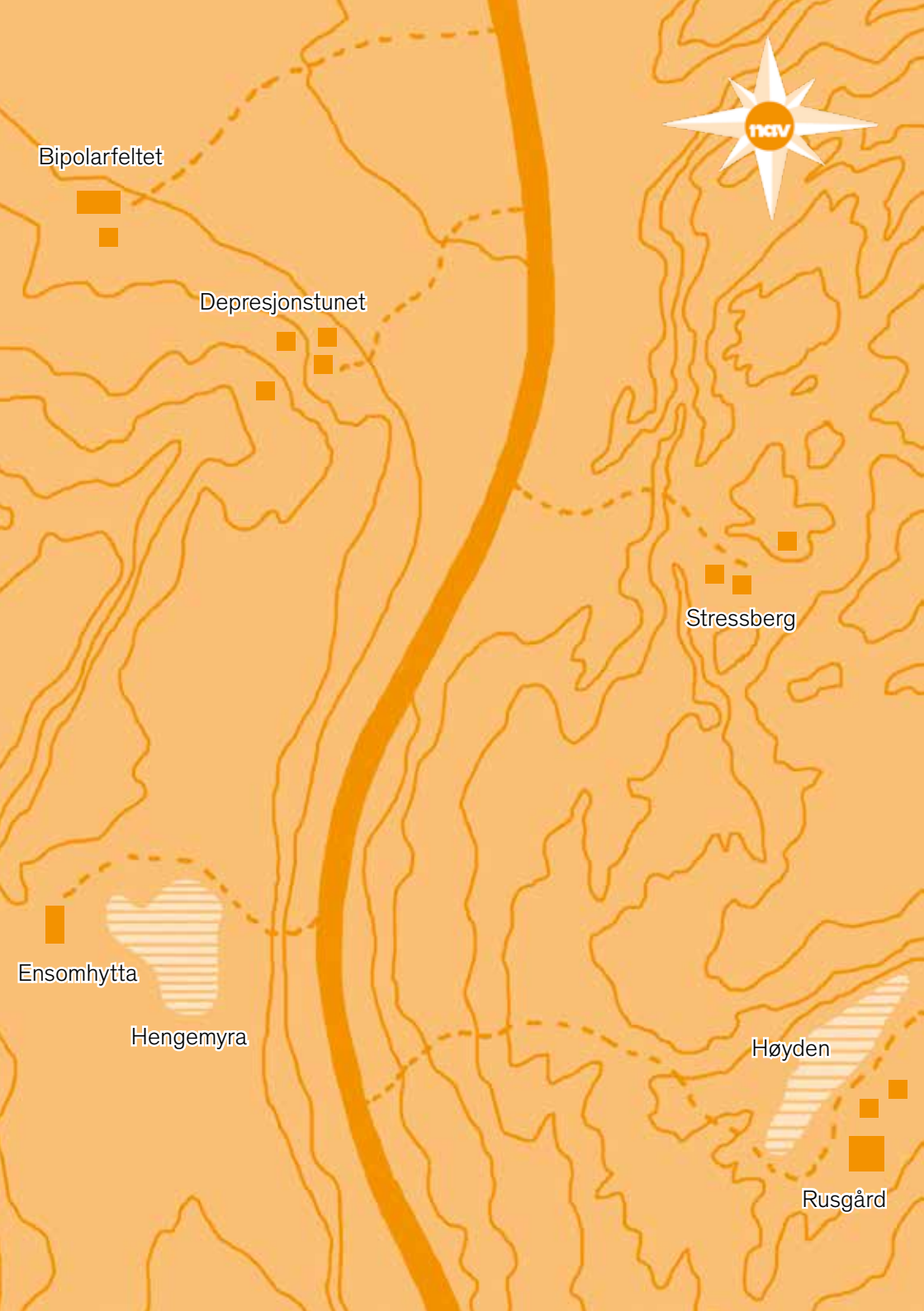
«Teamet er samla... Vi sender dem ikke fra oss, på en måte, til noen andre som skal ta dem når de får tid, og så til en annen igjen som skal ta det når de får tid. Her skjer det raskt.»

– veileder, Namsos

Undersøkelser viser at ungdom kan være kritiske og ha lite tillit til det ordinære NAV-systemet. Å ha et eget team med spesialkompetanse på ungdom vil kunne være med på å bygge opp en tillit fra ungdom som en «vanlig» saksbehandler i NAV ikke klarer.

Ungdomsteam har blitt en populær og utbredt organiseringsmåte for å sikre koordinasjon av det helhetlige arbeidet med ungdom.

Ved **NAV Bærum** har de et ungdomsteam på 14 personer der flere av NAVs ordninger er samkjørt, slik at ungdom ikke skal trenge å forholde seg til flere avdelinger og personer i NAV enn høyst nødvendig. Ungdomsteamet, som er satt sammen av personer med ulike bakgrunn og utdanning, fokuserer på at de skal utgjøre et helhetlig team som kan følge opp ungdom mellom 18 og 25 år og gi dem den hjelpen de trenger for å løse de utfordringene de står ovenfor, enten det er ytelser eller hjelp til å komme tilbake i jobb eller utdanning.

Bipolarfeltet

Depresjonstunet

Stressberg

Ensomhytta

Hengemyra

Høyden

Rusgård

3. OPPSØKENDE VIRKSOMHET OG SAMHANDLING

Det er i all hovedsak ressurssterk ungdom som selv møter opp på NAV-kontoret. Det gjør at det i mange tilfeller tar lang tid før vanskeligstilte ungdom plukkes opp. Blant annet vil det kunne være en stor utfordring for ungdom med psykiske helseplager å selv stille opp på NAV-kontoret og sørge for at de får den hjelpen de trenger. I stor grad handler et vellykket ungdomsarbeid om tidlig innsats. I den grad det er mulig bør en satse på å «snu ungdom i døra». Da er det nødvendig å møte dem så tidlig i prosessen som mulig, og det er ofte før de selv melder seg på NAV-kontoret. Å møte ungdom på andre arenaer vil være et viktig virkemiddel i dette arbeidet.

Det å treffe NAV-veiledere på andre steder enn på selve NAV-kontoret vil også kunne være med på å ufarliggjøre NAV-stempelet, og gjøre at ungdom får et annet syn på NAV og deres ansatte. Tett samarbeid med oppfølgingstjenesten (OT), skole og andre treffsteder for ungdom (f.eks. ungdomsklubber og aktivitetshus) vil være avgjørende i slikt arbeid.

***Ungdomskontoret i Sund** er med på å arrangere andre aktiviteter for ungdom og får på den måten god oversikt. De får møte og holde øye med ungdom i deres nærmiljø og kan dermed raskt plukke opp ungdom som trenger hjelp og oppfølging fra dem.*

*En annen effektiv måte å drive oppsøkende virksomhet på er å være tilstede i skolen. Både i **Namsos** og i **Solør** er den videregående skolen tilknyttet ungdomssatsningene i NAV. I Solør har NAV i tillegg informasjonsmøter med 10. klassingene på ungdomsskolen.*

4. GOD RELASJON TIL VEILEDER

For å få til godt og effektivt samarbeid mellom NAV og ungdom er det avgjørende med et bra forhold og gjensidig tillit mellom bruker og veileder. Ungdom er ofte ekstra skeptiske til systemer som NAV og trenger at det legges ekstra til rette for å få til gode forhold – forhold der de opplever tillit til sin saksbehandler/veileder og trygghet for at deres sak blir godt ivaretatt. For å få til en god dialog og et godt samarbeid er det viktig at både ungdommen og saksbehandler kjenner hverandre og hverandres reaksjonsmønstre. Det vil være avgjørende at ungdommen har faste folk å forholde seg til. Kontinuitet og gode relasjoner skaper trygghet og gjør det lettere både å være ærlig om sin situasjon og om hvilke behov en har, samtidig som det også vil være med på å skape en sterkere følelse av forpliktelse.

«Det er viktig med faste folk å forholde seg til. Viktig med kontinuitet og relasjoner. Det er altså svært personavhengig.»

– medarbeider, Ungdomskontoret i Sund

Dersom forholdet mellom veileder og bruker er preget av mistillit, vil dette kunne gjøre stor skade både på kort og lang sikt, og det er derfor viktig at det legges til rette for at brukeren på en enkel måte kan bytte veileder dersom en ser behov for dette.

«Det må være en gjensidig tillit for å samarbeide.»

– mentor, Åsnes.

5. KORT REAKSJONSTID I NAV

For ungdom kan tre måneder eller et halvt år oppleves som mye lengre enn for en 55-åring. Rask reaksjonstid fra NAV sin side når de får tilmeldt ungdom er derfor ekstra viktig. Selv om tiltaket ikke nødvendigvis er på plass er det viktig at førstegangssamtalen gjøres så raskt som overhodet mulig. På den måten får ungdommen vite at de har blitt sett og at noen bryr seg og jobber for dem, noe som kan være med på å bygge opp tillitsforholdet mellom bruker og NAV.

6. TETT INDIVIDUELL OPPFØLGING

Ungdom vil i stor grad kunne trenge tettere og mer tilpasset oppfølging enn andre. De kan trenge mer hjelp, for eksempel med utfylling av ulike skjema og beskrivelse av eget tilretteleggingsbehov. Det er viktig at veilederne ikke er låst i faste mønster, men tvert i mot er mer fleksible i kontakt med ungdom. Utveksling av telefonnummer, tekstmeldinger, telefonsamtaler og hyppigere møter kan være en måte å sørge for tettere oppfølging på.

«Når du har fått ungdom i ett eller anna opplegg, kan du ikke slippe dem. Du må faktisk følge dem opp like tett sjøl om de er i det opplegget. Det er nok der en del NAV-kontor sliter, fordi de tenker at jobben er gjort når en har fått ungdommen over i en utdanningssituasjon eller arbeid. Men all forskning viser jo at det trengs like mye oppfølging. Det er jo det som virker, ikke sant.»

– veileder, NAV Molde

«Tett individuell oppfølging er cluet.»

– mentor, NAV Åsnes

Det er viktig at ungdommen føler seg ivaretatt, også når de som en del av det å bli eldre, flytter på seg. I dag ser vi flere tilfeller av at unge ikke tør å flytte fordi de er redde for å miste oppfølgingen de får fra sin NAV-veileder. En utvidelse av mentorordningen der en også har mulighet til å følge ungdom på tvers av kommunegrensene, kunne være en god måte å møte denne utfordringen på. NAV i Glomdalsregionen har blant annet gode erfaringer med det:

«De er nok litt glade, i hvert fall de fleste, for at vi følger med på lasset. Flytter du mister du jo egentlig NAV-kontoret ditt og oppfølgingstjenesten derfra, men vi holder med vi. Det er jo flere som ikke alltid har byttet adresse, for da mister de den personen de har. Men nå slipper de det da, så lenge vi er der.»

– mentor, NAV Våler/Åsnes/Grue

7. TRYGGE OG IKKE-STIGMATISERENDE TREFFPUNKT

Mange opplever det som skamfullt og stigmatiserende å møte opp på NAV-kontoret. De har et dårlig forhold til det å skulle «gå på NAV» og vil utsette oppmøtet så lenge som mulig. Dette kan føre til at flere, allerede før de har kommet seg inn døra til NAV, har vært utenfor skole og arbeidsliv i lang tid. Det kan føre til at prosessen med å få dem tilbake igjen blir mer omfattende.

«Vi prøver å ikke være for mye på NAV. Tror mange synes det er litt skummelt... Terskelen er nok litt høy for å gå over dørstokken her.»

– mentor, NAV Åsnes

Å gjøre det mulig for ungdom å treffe veiledere og saksbehandlere på andre steder enn på det tradisjonelle NAV-kontoret vil gjøre det lettere for svært mange å komme raskere inn i systemet og dermed starte jobben med å komme seg tilbake til skole og arbeidsliv. Slike treffpunkt kan sikres ved oppsøkende virksomhet, men også ved å opprette et alternativt kontor for ungdom som ligger utenfor NAV-huset. Dette vil også kunne være med på å gi ungdommene et mer positivt bilde av NAV og veilederne der. Ungdomskontoret i Sund er et sted der dette er gjort og som kan melde om gode resultater:

«Mange ungdommer sier de ikke vil til NAV. De synes det er lettere å forholde seg til ungdomskontoret. De ser på oss mer som 'personer' enn kontor...»

– medarbeider, Ungdomskontoret i Sund

Veien videre

Treffpunktet

Trygga

Skoletoppen

8. KOMBINASJON AV TILTAK, ARBEID OG UTDANNING

Det er viktig at tiltak som tilbys ungdom er tilpasset den enkelte og at en der det er mulig kombinerer tiltak med ordinært arbeid og/eller utdanning. På den måten hindrer en at ungdom «låses inn» i tiltak, og at de i stedet beholder kontakten med sine ordinære løp. Dette kan også virke positivt på selvfølelsen deres, da de beholder noe av de samme rutinene som vennene sine i stedet for å falle helt ut og bare «gå på NAV». I et slikt tilpasset opplegg er det også viktig at den enkelte ungdom er med på å utarbeide planene for hvilke tiltak som skal iverksettes og hvordan det skal gjøres. På den måten får de oppleve at de blir hørt og at deres plan er skreddersydd for deres behov og ikke noe NAV trer ned over hodet på dem.

«Når de er med på å legge planen sin, og har et eierforhold til den planen, så er det større sjanse for at de lykkes.»

– veileder, NAV Molde

«Vi har sett stor nytte i å kombinere statlige og kommunale virkemidler.»

– veileder, NAV Namsos

9. KVALIFISERENDE TILTAK

Selv om det er viktig at ungdom aktiviseres, er det viktig at tiltakene er reelt kvalifiserende og ikke bare noe som fyller tiden. Etter å ha vært inne på tiltak og kurs bør deltakerne få utdelt attest som beskriver kompetansen de har tilegnet seg. Dette vil også hjelpe fremtidige arbeidsgivere å se hva slags kunnskaper og erfaringer de sitter på, fremfor at de bare har vært innom NAV, noe som ikke nødvendigvis oppfattes som positivt.

Arbeidsbroen

Livsløypa

Tiltaksodden

Utdanningsbroen

10. RIKTIGE BEDRIFTER OG PRAKSISPLASSER

Det må være et mål at arbeidspraksis i så stor grad som mulig foregår i ordinære virksomheter. I verste fall kan ungdom «gro fast» i spesielle tiltak og skjermet virksomhet slik at de ikke ønsker å komme ut i ordinært arbeid fordi det oppleves som trygt og behagelig å være der de er. Det er også en bekymring at slike tiltak og skjermede virksomheter ikke alltid gir et realistisk bilde av ordinært arbeidsliv, og derfor ikke gir en god overgang til en vanlig jobb.

Det er samtidig viktig at en finner fram til de bedrifter og arbeidsgivere som er klare for å ta det ansvaret som følger med å ta inn ungdom i praksisplasser; som ansvar, rådgivning og god oppfølging. Dersom målet med praksisplass i ordinær virksomhet er å komme tilbake til ordinært arbeidsliv, må det også finnes frem til arbeidsgivere som er åpne for å vurdere ansettelse i bedriften etter endt praksisperiode. Det er viktig at ungdommens arbeidsinnsats tas på alvor og at de ikke sees på som midlertidig og lavkostnadsarbeidskraft.

«Det er veldig viktig for oss å finne akkurat den bedriften der det i hvert fall finnes en person som ønsker, eller er positiv til, å drive oppfølging av ungdommen, og da er det jo viktig med god kjennskap til nærmiljøet og de bedriftene som finnes rundt her.»

– medarbeider, Ungdomskontoret i Sund

11. NASJONAL SATSNING OG PRIORITERING!

For å få til et godt møte mellom ungdom og NAV er det helt avgjørende at det satses ordentlig på ungdom. Dagens ungdomssatsninger er i all hovedsak prosjektbasert, noe som skaper stor usikkerhet og lite langsiktig tenkning. I flere tilfeller må vellykkede ordninger legges ned fordi det verken finnes mer midler i prosjektpotten eller økonomisk rom i kommunebudsjettene. Dagens «prosjektordning» gjør også at ungdomssatsningene er svært tilfeldige og personavhengige, og det er lite koordinasjon og erfaringsutveksling. For å ta disse utfordringene på alvor er det nødvendig at problemstillingene løftes til nasjonalt nivå og får prioritet fra sentralt hold – både i form av føringer for gode ungdomstiltak og i form av tilgjengelige og øremerkede midler.

Jobbstrategien for personer med nedsatt funksjonsevne har vist at det er vilje til å satse på ungdom. Neste steg må være en nasjonal og helhetlig satsning for å spre og bygge opp ungdomskompetanse i NAV-systemet.

Om Unge funksjonshemmede

Unge funksjonshemmede er et samarbeidsorgan for funksjonshemmedes barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge.

Organisasjonen ble stiftet i 1980 og har i dag 35 medlemsorganisasjoner. Til sammen har disse rundt 25 000 medlemmer.

Unge funksjonshemmedes formål er å sikre deltagelse og samfunnsmessig likestilling for ungdom med funksjonshemninger og kronisk sykdom.

KONTAKTINFORMASJON

post@ungefunksjonshemmede.no
Mariboegs gate 13, 0183 Oslo

